

สรุปผลการวิจัย (2) อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง "ปัญหาการสอนวิชาภูมิศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เขตการศึกษา 4" นี้ ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์จะศึกษาถึงปัญหาทั่วไปเกี่ยวกับการเรียนการสอน วิชาภูมิศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตการศึกษา 4 เกี่ยวกับปัญหาของผู้บริหารด้านการเรียน การสอนวิชาภูมิศาสตร์ ปัญหาของครูสอนวิชาภูมิศาสตร์เกี่ยวกับผู้บริหารโรงเรียน ตำราเรียน ความเข้าใจในแนวคิดวิชาภูมิศาสตร์ รวมทั้งวิธีสอน อุปกรณ์ กิจกรรมและการวัดผล ตลอดจนความคิดเห็นต่างๆ ที่ได้จากผู้บริหารโรงเรียน ครูสอนวิชาภูมิศาสตร์ และนักศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

วิธีดำเนินงานวิจัย ผู้วิจัยได้สุ่มตัวอย่างประชากรเป็น 3 ประเภทคือผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 9 คน ครูสอนวิชาภูมิศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น รวมทั้งสิ้น 32 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 494 คน จากโรงเรียนรัฐบาล 9 แห่ง รวมตัวอย่างประชากรทั้งสิ้น 534 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามบุคคล 3 ชุด คือแบบสอบถามผู้บริหาร แบบสอบถามครูสอนวิชาภูมิศาสตร์ และแบบสอบถามนักเรียนประกอบด้วยคำถามแบบเลือกตอบ แบบปลายเปิด และแบบประเมินค่า

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามคือ จำนวน 534 ฉบับ และได้คำนวณหาความถี่และเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และคิดการร้อยละตามวิธีการสถิติ แล้วจึงนำเสนอในรูปตารางผสมบทความ

สรุปผลการวิจัย

1. ปัญหาเกี่ยวกับครูสอนวิชาภูมิศาสตร์

ผู้บริหารและนักเรียนเห็นว่า ปัญหาเกี่ยวกับความรู้ของครูเป็นปัญหาน้อย คือ ผู้บริหารเห็นว่า ครูสอนวิชาภูมิศาสตร์มีความกระตือรือร้นในการศึกษาอบรมหาความรู้เพิ่มเติมและชอบสอนวิชาภูมิศาสตร์ โดยเฉลี่ยแล้วอยู่ในระดับค่อนข้างมาก ซึ่งตรงกับความคิดเห็นของนักเรียนซึ่งส่วนมาก ร้อยละ 78.34 เห็นว่าครูมีความรู้ดี มีวิธีการสอนที่ ร่องลงมาครูมี

บุคลิกดี มีความสนใจนักเรียนทั่วถึงทุกคน และมีนักเรียนเพียงร้อยละ 12.14 ที่เห็นว่าครูมีบุคลิกไม่ดี ไม่น่าสนใจ สอนไปตามตารางสอนเท่านั้น นอกจากนี้นักเรียนยังมีความเห็นว่ามีโอกาสเลือกครูสอนวิชาภูมิศาสตร์ นักเรียนส่วนมาก ร้อยละ 54.65 ต้องการครูที่มีความรู้ดี มีวิธีการสอนทันสมัยเข้ากับนักเรียนได้ทุกคน ช่วยให้นักเรียนรู้จักแก้ปัญหาด้วยตนเอง

ส่วนลักษณะอื่น ๆ ของครู ตามความเห็นของผู้บริหาร โดยเฉลี่ยแล้ว เป็นปัญห่าปานกลาง คือ ความเข้าใจในจุดมุ่งหมายของการสอน ความชำนาญในการสอน ความรู้เกี่ยวกับวิธีสอนของครู และการรู้จักปรับปรุงวิธีการสอนให้ทันสมัย และเป็นที่สนใจของนักเรียน แต่ผู้บริหารเห็นว่า ปัญหาเกี่ยวกับการติดต่อกับผู้ปกครอง ชุมชน เพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนวิชานี้ ปัญหาทางครอบครัวและเศรษฐกิจของครู โดยเฉลี่ยแล้ว เป็นปัญหาน้อย

2. ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารและผู้บริหารโรงเรียน

ผู้บริหารเห็นว่า มีปัญหาในการบริหารด้านต่าง ๆ ในระดับปานกลางเป็นส่วนใหญ่ ดังนี้ คือ ปัญหาเกี่ยวกับการมีครูที่มีวุฒิทางวิชาภูมิศาสตร์ โดยเฉพาะระดับปริญญาตรี การจัดครูสอนให้ตรงตามสาขาวิชา งบประมาณในการซื้อหนังสือและอุปกรณ์ของโรงเรียน ในขณะที่เดียวกัน ครูสอนวิชาภูมิศาสตร์เห็นว่า ปัญหาเกี่ยวกับผู้บริหารโรงเรียนเป็นปัญห่าปานกลาง ในด้านความเป็นประชาธิปไตยในการบริหารงานของผู้บริหาร การเห็นความสำคัญและคุณค่าของวิชาภูมิศาสตร์ การสนับสนุนให้ครูเข้ารับการศึกษอบรมเพิ่มเติม และการตั้งงบประมาณในการซื้ออุปกรณ์การสอน

3. ปัญหาเกี่ยวกับแบบเรียน

ครูส่วนใหญ่เห็นว่า ปัญหาเกี่ยวกับแบบเรียนโดยเฉลี่ยแล้ว เนื้อหาในแบบเรียนล้าสมัยไม่ทันต่อเหตุการณ์เป็นปัญหามากที่สุด ความครอบคลุมเนื้อหาในหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ขอบเขตจริงผิดพลาด รูปเล่มและตัวพิมพ์ที่เหมาะสมเป็นปัญห่าปานกลาง และคำถามแบบฝึกหัดข้อเสนอแนะในการเรียนเป็นปัญหาน้อยที่สุด ซึ่งตรงข้ามกับความเห็นของนักเรียนส่วนมากที่เห็นว่าแบบเรียน ไม่มีบทสรุปท้ายบท

ไม่ไคเนะแหล่งคนคว่าเพิ่มเติม เนื้อหาบางตอนมีน้อย ควรเพิ่มเติมรายละเอียด และหนังสือแบบเรียนมีภาพประกอบน้อย

4. ปัญหาเกี่ยวกับความเข้าใจในแนวคิดวิชาภูมิศาสตร์

ปัญหาเกี่ยวกับความเข้าใจในแนวคิดวิชาภูมิศาสตร์ ของครูผู้สอนวิชาภูมิศาสตร์ เป็นปัญหาน้อย เพราะครูมีความเข้าใจในแนวคิดวิชาภูมิศาสตร์ เบื้องต้น โดยเฉลี่ยแล้วอยู่ในระดับค่อนข้างมาก เป็นส่วนใหญ่ คือ ครูเข้าใจวิชาภูมิศาสตร์ เป็นวิชาที่ว้าควยความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม เป็นวิชาที่ว้าควยกิจกรรมทางคานเศรษฐกิจของมนุษย์ เป็นวิชาที่เป็นเหตุเป็นผลต่อกัน และเป็นวิทยาศาสตร์ เกี่ยวกับสภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศ ส่วนความเข้าใจอื่น ๆ โดยเฉลี่ยแล้ว เป็นปัญหาในระดับปานกลาง คือ วิชาภูมิศาสตร์ เป็นวิชาที่ศึกษาจากสิ่งที่ใกล้ตัวตัวเองก่อนไปยังสิ่งที่ไกลตัวออกไป เป็นวิชาที่ให้ความรู้และความเข้าใจอันเป็นประโยชน์ในการแก้ปัญหาประจำวัน และเป็นวิชาที่เกี่ยวกับปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นบนพื้นโลก

5. ปัญหาการสอนวิชาภูมิศาสตร์

5.1 การเตรียมการสอน ครูส่วนมากเตรียมเพื่อเป็นเนื้อหา เกี่ยวกับเหตุการณ์ใหม่ ๆ ร่องลงมาเตรียมอย่างคึกคักครั้ง

5.2 การสอนและวิธีการสอน ปัญหาการสอนที่สำคัญ คือ การขาดแหล่งค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม ร่องลงมาคือ การขาดอุปกรณ์การสอนและเวลาเรียนของนักเรียนมีจำกัด ในการสอนแต่ละครั้งครูจะสร้างนิสัยที่ดี และสร้างทัศนคติแก่นักเรียนในเรื่องความเป็นประชาธิปไตยมากที่สุด ร่องลงมาในเรื่องการรู้จักสังเกตพิจารณา รู้จักคิดและแก้ปัญหาด้วยตนเอง

ทางด้านวิธีสอน นักเรียนส่วนมากเห็นว่าครูสอนโดยอธิบาย แล้วให้นักเรียนค้นคว้าเพิ่มเติม นอกจากที่มีในแบบเรียน และเปิดโอกาสให้ซักถามอย่างเสรี และในขณะที่ครูสอนก็จะสอนวิชาภูมิศาสตร์ให้สัมพันธ์กับวิชาอื่น เป็นบางครั้ง ส่วนเทคนิคการสอนแผนใหม่ นั้นครูส่วนมากใช้วิธีสอนแบบแก้ปัญหาและใช้วิธีสอนแบบเกา

เมื่อครูมีปัญหาสอนไม่ทันตามหลักสูตร ครูส่วนมากร้อยละ 68.75 แก้ปัญหา โดยการให้นักเรียนมาสอนนอกเวลาเรียน รองลงมาอธิบายเรื่องย่อ ๆ ให้นักเรียนฟังจนจบหลักสูตร ครูเพียงร้อยละ 3.12 เท่านั้นที่เลือกเอาเฉพาะบางตอนที่ออกข้อสอบมาอธิบาย ให้นักเรียนฟัง

5.3 การจัดกิจกรรม

ครูส่วนมากเห็นว่า การจัดกิจกรรมมีปัญหา เนื่องจากเนื้อหาวิชา ภูมิศาสตร์มีมากเกินไปจนไม่มีเวลาจัดกิจกรรมในชั่วโมงสอน รองลงมาขาดอุปกรณ์และแหล่ง คนควา

ส่วนการเชิญวิทยากรนั้น ทั้งครูและนักเรียนส่วนใหญ่มีความเห็นตรงกัน ที่ว่าไม่เคยเชิญวิทยากรมาให้ความรู้แก่นักเรียนเลย ทางด้านการจัดทัศนศึกษา นักเรียนส่วนใหญ่ไม่เคยไปทัศนศึกษาเลย มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่เคยไปทัศนศึกษา คือร้อยละ 19.63 เคยไปปีละครั้ง และร้อยละ 5.67 เคยไปเพวมละครั้ง ในการไปทัศนศึกษาครูจะเป็นผู้แนะนำ สถานที่ที่จะไปแล้วถามความเห็นของนักเรียนเป็นส่วนใหญ่ แต่เมื่อกลับจากทัศนศึกษาแล้ว กิจกรรมที่ครูให้นักเรียนทำ ร้อยละ 46.40 คือจัดแสดงนิทรรศการ รองลงมาร้อยละ 20.80 ไม่มีงานทำ

5.4 อุปกรณ์การสอน

ครูและนักเรียนส่วนมากมีความเห็นตรงกัน เกี่ยวกับชนิดของอุปกรณ์ที่ครู ใช้ คือ ใส้แผนที่ ลูกโลก รูปภาพแผนที่ อยู่ในระดับค่อนข้างมาก ส่วนอุปกรณ์ประเภทเครื่องฉาย เทน สไลด์ ฟลิ้มสตรีป ใส้อยู่ในระดับน้อย

ปัญหาเกี่ยวกับการจัดหาวัสดุอุปกรณ์การสอน เวลาและทักษะในการทำอุปกรณ์ ความบ่อยครั้งในการทำอุปกรณ์การสอนมาใช้ ครูส่วนมากเห็นว่า เป็นปัญหาปานกลาง

นักเรียนส่วนมากชอบให้ครูใส้อุปกรณ์การสอน เพราะช่วยให้เข้าใจบทเรียนดี ขึ้น แต่ครูส่วนใหญ่จะใส้อุปกรณ์การสอนเมื่อเป็น เรื่องที่จำเป็น

5.5 การวัดผล

ครูและนักเรียน ส่วนมากมีความเห็นตรงกันว่า วิธีการวัดผลส่วนมากใช้ข้อทดสอบทั้งแบบปรนัยและอัตนัยร่วมกัน รองลงมาให้นักเรียนทำรายงาน

สำหรับระยะเวลาการวัดผล ครูส่วนมากให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดเก็บคะแนนตลอดปี แต่ตามีโอกาสเลือก นักเรียนส่วนมากต้องการวัดผลการเรียนทุกครั้งที่จบบทเรียน

ครูส่วนมากเห็นว่า การวัดผลมีปัญหาเนื่องจากไม่มีการวิเคราะห์ข้อสอบที่ออกไปแล้ว รองลงมา มีปัญหาในด้านการตรวจให้คะแนน นอกจากนี้ครูส่วนมากต้องการความช่วยเหลือต่าง ๆ ทุกด้าน ทั้งทางด้านเนื้อหาวิชาการ วิธีสอน การสร้างและการใช้อุปกรณ์การสอน

6. ปัญหาทางค่านหลักสูตร

ปัญหาสำคัญของหลักสูตรชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ครูส่วนมากร้อยละ 62.50 เห็นว่าเนื้อหาบางตอนมากเกินไปสำหรับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น รองลงมาเห็นว่าซ้ำกับหมวดวิชาอื่น ส่วนการจัดชั่วโมงเรียนต่อสัปดาห์ของวิชาภูมิศาสตร์นั้น ครูส่วนมากเห็นว่าควรเพิ่มชั่วโมงให้มากขึ้น ร้อยละ 62.5 ซึ่งตรงกับความเห็นของนักเรียนส่วนใหญ่ที่ต้องการเรียนวิชาภูมิศาสตร์สัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง

7. ปัญหาและความคิดเห็นอื่น ๆ ของผู้บริหารโรงเรียน ครูสอนวิชาภูมิศาสตร์ และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ผู้บริหารส่วนมากเสนอแนะว่า ปัญหาสำคัญคือการขาดครูประจำการที่สอนวิชาภูมิศาสตร์ ทำให้โรงเรียนต้องใช้อัตราจ้างครูมาทำการสอน ทำให้ครูขาดความรับผิดชอบในการสอน แผนงบประมาณจะมีเพียงพอ แต่ก็มีปัญหาในการจัดห้องสังคมศึกษา เนื่องจากสถานที่มีจำกัด

ครูสอนวิชาภูมิศาสตร์ เสนอแนะว่า การที่ครูมีชั่วโมงสอนมากเกินไปมีผลให้ครูไม่มีเวลาเตรียมการสอนล่วงหน้าอย่างดี กระทรวงศึกษาธิการควรจัดให้มีการเปลี่ยนหนังสือ

อ่านประกอบวิชาภูมิศาสตร์ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นภาษาอังกฤษออกเป็นภาษาไทยบ้างและควรปรับปรุงคะแนนวิชาภูมิศาสตร์ให้เหมาะสมกับปริมาณเนื้อหาที่ต้องเรียน

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นเสนอแนะว่า ครูผู้สอนวิชาภูมิศาสตร์ควรเตรียมการสอนมาอย่างดีพอสมควร และควรรู้จักค้นคว้าความรู้ให้กว้างขวางทันกับเหตุการณ์ควรเปิดโอกาสให้นักเรียนมีการอภิปรายปัญหาภูมิศาสตร์ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นอย่างน้อยเดือนละครั้ง ควรใช้อุปกรณ์การสอนทุกครั้งการสอน นอกจากนี้ควรเชิญวิทยากรมาให้ความรู้แก่นักเรียนบ้าง ควรจัดทัศนศึกษาอย่างน้อยเพิ่มละครั้ง และควรเพิ่มเนื้อหาเกี่ยวกับภูมิศาสตร์ประเทศไทยให้ละเอียดและมากกว่าที่มีอยู่ในปัจจุบัน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารและผู้บริหารโรงเรียน

เป็นที่น่าสังเกตว่า ผู้บริหารได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับปัญหาการสอนของครูผู้สอนวิชาภูมิศาสตร์ โดยเฉลี่ยแล้วอยู่ในระดับปานกลางเกือบทั้งหมดเช่น เกี่ยวกับความเข้าใจในจุดมุ่งหมายของการสอนวิชาภูมิศาสตร์ความชำนาญในการสอน และความสามารถในการปรับปรุงวิธีการสอนของครูเป็นต้น ครูผู้สอนวิชาภูมิศาสตร์ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับผู้บริหาร โดยเฉลี่ยแล้วอยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับการสนับสนุนให้ครูผู้สอนวิชาภูมิศาสตร์เข้ารับการอบรมเพื่อเสริมประสบการณ์และการรับฟังความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติบังคับบัญชา

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. ปัญหาเกี่ยวกับครูผู้สอนวิชาภูมิศาสตร์

ครูส่วนมากจบการศึกษาชั้นปริญญาตรี 24 คน (75.00%) และส่วนใหญ่เป็นการศึกษาทางการศึกษา เช่น การศึกษามัธยมศึกษา (กศ.บ) ประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง (ป.กศ) และครูส่วนมากได้ศึกษาวิชาภูมิศาสตร์เบื้องต้นมากพอสมควร เช่น วิชาภูมิศาสตร์กายภาพ ภูมิศาสตร์เศรษฐกิจ ภูมิศาสตร์เศรษฐกิจประเทศไทย และที่น่าสนใจที่สุดคือ ครูจำนวนมากที่สุด (90.62%) ได้เรียนวิธีสอนภูมิศาสตร์มาแล้วทั้งสิ้น

จากการศึกษาครั้งนี้ ใกล้เคียงกับผลการค้นคว้าของ จารีย์ จิตนุสนธิ¹ ที่ว่าครูส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาสำเร็จชั้นปริญญาตรีขึ้นไป ตรงข้ามกับผลการค้นคว้าของ อมรา มนัสวานิช² และ คำริ เกิดเกตุ³ ที่พบว่าครูผู้สอนวิชาภูมิศาสตร์ส่วนมากขาดคุณวุฒิและไม่ได้รับการฝึกฝนเกี่ยวกับการสอนวิชาการสอนภูมิศาสตร์มาโดยตรง ทำให้การสอนขาดประสิทธิภาพ

เกี่ยวกับความต้องการที่จะเข้ารับการอบรมเพิ่มเติมของครูผู้สอนวิชาภูมิศาสตร์นั้น ครูได้เสนอแนะให้ผู้บริหารส่งครูไปสัมมนาหรือเข้ารับการอบรมเพิ่มเติมอย่างน้อยปีละครั้ง เพราะวิทยาการใหม่ ๆ เกิดขึ้นตลอดเวลา จึงนาที่ผู้บริหารจะได้ให้ความสนใจเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาภูมิศาสตร์ให้มากกว่านี้ เพื่อช่วยให้ครูมีกำลังใจการทำงานดีขึ้นด้วย

3. ปัญหาเกี่ยวกับตำราเรียน

ครูกับนักเรียนมีความเห็นตรงกันว่า แบบเรียนมีคำถาม แบบฝึกหัด รูปภาพ ประกอบน้อย และไม่ได้แนะนำแหล่งค้นคว้าเพิ่มเติม ผลการค้นคว้านี้ตรงกับผลการวิจัยของ

¹จารีย์ จิตนุสนธิ, เรื่องเดิม.

²อมรา มนัสวานิช, เรื่องเดิม.

³คำริ เกิดเกตุ, เรื่องเดิม.

จาร์บี จิตฺมฺสนธิ⁴ และ คำริ เกิดเกตุ⁵ ที่พบว่าแบบเรียนไม่มีคำถามท้ายบท ไม่ได้แนะนำ
แหล่งคนควาเพิ่มเติมและกิจกรรมที่ดี

จากการค้นคว้าครั้งนี้พบว่า ปัญหาเกี่ยวกับแบบเรียนเป็นปัญหาที่มีมานานแล้ว
แต่ยังไม่ได้รับการปรับปรุงให้ดีขึ้น อาจเป็นเพราะกระทรวงศึกษาธิการเห็นว่า ผู้ที่จะนำเอา
แบบเรียนไปใช้นั้นคือครู ซึ่งอาจจะนำเอาเนื้อหาที่มีในหนังสือแบบเรียนมาดัดแปลงแก้ไขให้
เหมาะสม และโยงเอาเนื้อหาวิชาเหล่านั้นใหม่เข้ากับเหตุการณ์ในปัจจุบันได้

4. ปัญหาเกี่ยวกับความเข้าใจในแนวคิดวิชาภูมิศาสตร์

ครูส่วนมากมีความเข้าใจในแนวคิดวิชาภูมิศาสตร์ เบื้องต้นอยู่ในระดับค่อนข้าง
มาก ซึ่งตรงกับผลการครควาของ ปาริชาติ วรณประภา⁶ โดยเฉพาะความเข้าใจที่ว่า
เป็นวิชาที่ว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูงกว่าข้ออื่นๆ
(4.09) จากการวิจัยครั้งนี้ ครูส่วนมากสำเร็จการศึกษาทางด้านวิชาครู และมีคุณวุฒิถึง
ขั้นปริญญาตรีเป็นส่วนใหญ่ จึงน่าเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้ครูมีความเข้าใจในแนวคิดวิชาภูมิศาสตร์
โดยเฉลี่ยแล้วอยู่ในระดับค่อนข้างมาก แต่อาจจะคิดไปถึงปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งว่า เมื่อครู
ผู้สอนวิชาภูมิศาสตร์มีความเข้าใจในแนวคิดวิชาภูมิศาสตร์อย่างดีแล้ว ครูน่าจะนำมาปฏิบัติ
โดยนำมาใช้ในการสอนนักเรียนบ้าง ปัญหาการสอนวิชาภูมิศาสตร์อาจลดน้อยลงกว่าปัจจุบัน

5. ปัญหาเกี่ยวกับการสอนวิชาภูมิศาสตร์

การเตรียมการสอนวิชาภูมิศาสตร์ ครูส่วนมากเตรียมการสอนเฉพาะที่เป็น
เนื้อหาเหตุการณ์ใหม่ ๆ ซึ่งตรงข้ามกับผลการค้นควาของ คำริ เกิดเกตุ และ ปาริชาติ
วรณประภา ที่พบว่าครูเตรียมการสอนอย่างดีทุกครั้ง

⁴จาร์บี จิตฺมฺสนธิ, เรื่องเดิม.

⁵คำริ เกิดเกตุ, เรื่องเดิม.

⁶ปาริชาติ วรณประภา, เรื่องเดิม.

การสอนและวิธีสอน ปัญหาสำคัญคือการขาดแหล่งคนควาหาความรู้เพิ่มเติม และขาดอุปกรณ์การสอน จากการศึกษาครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่าการสอนวิชาภูมิศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนในสวนกลางหรือสวนภูมิภาค ต่างก็ประสบปัญหาการขาดแหล่งคนควาหาความรู้เพิ่มเติม และขาดอุปกรณ์การสอนเช่นเดียวกัน แต่ปัญหาการขาดอุปกรณ์การสอน ไม่ควรจะเป็นปัญหามากนัก ถ้าครูจะทำอุปกรณ์การสอนใช้เองบ้าง เช่น การทำแผนภูมิ การหารูปภาพจากหนังสือพิมพ์ แมกกาซีน ปฏิทินมาประกอบการสอนของตนบ้าง นอกจากนี้ ผู้บริหารควรจัดสรรงบประมาณส่วนหนึ่งจัดซื้ออุปกรณ์การสอนและหนังสือตำราวิชาภูมิศาสตร์ อย่างน้อยปีละครั้ง อาจจะช่วยแก้ปัญหาได้บ้าง

เกี่ยวกับวิธีสอนของครูนั้น วิธีสอนโดยการอธิบายแล้วให้นักเรียนค้นคว้าเพิ่มเติม นั้น ถ้าใช้วิธีการแบบนี้เสมอ ๆ อาจทำให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่าย จะเห็นว่านักเรียน มีข้อเสนอแนะให้มีการอภิปรายเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ในวิชาภูมิศาสตร์ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น เป็น การเปลี่ยนบรรยากาศการเรียนการสอน

การสอนของครูบางครั้งจะเกิดปัญหาการสอนไม่ทันตามหลักสูตร ครูส่วนมากแก้ปัญหาโดยการให้นักเรียนมาสอนนอกเวลาเรียน มีครูเพียงส่วนน้อยที่นำเอาเฉพาะบางตอนที่ ออกข้อสอบมาอธิบายให้นักเรียนฟัง ซึ่งเป็นการแก้ปัญหาที่ไม่เหมาะสมที่ครูควรกระทำ

การจัดกิจกรรม ครูส่วนมากให้ความเห็นว่า การจัดกิจกรรมมีปัญหาเนื่องมาจากเนื้อหาวิชาภูมิศาสตร์มากเกินไป จนไม่มีเวลาจัดกิจกรรมในชั่วโมง แสดงว่าถ้าครูไม่รู้จักสรุปหัวใจสำคัญของเนื้อหาแล้วักทำให้สอนไม่ทันตามหลักสูตร และอาจเนื่องมาจากการที่มีเนื้อหาในหลักสูตรมาก ทำให้ครูและนักเรียนเห็นตรงกันว่า ไม่มีการเชิญวิทยากร มาให้ความรู้แก่นักเรียนเลย เกี่ยวกับการจัดทัศนศึกษา ซึ่งเป็นการให้ประสบการณ์ตรงแก่

แก่นักเรียนนั้น Samuel Duncan⁷ พบว่า การจัดกิจกรรมเป็นสิ่งสำคัญมาก การพานักเรียนไปศึกษาออกสถานที่และใช้ชุมชนเป็นแหล่งความรู้จะช่วยให้การสอนวิชาภูมิศาสตร์มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น แต่ปรากฏว่านักเรียนส่วนมากตอบว่าไม่เคยไปศึกษาออกสถานที่ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากครูมีภาระการงานมากเกินไป และเนื้อหาวิชามีมาก ครูสอนวิชาภูมิศาสตร์จึงไม่มีเวลาในการจัดกิจกรรมดังกล่าว ปัญหาที่ครูสอนวิชาภูมิศาสตร์อาจแก้ไขได้ด้วยการจัดตั้งชุมนุมสังคมศึกษาขึ้น โดยให้นักเรียนเลือกประธานและกรรมการชุมนุมเอง นักเรียนทุกคนมีสิทธิเป็นสมาชิก ส่วนครูสอนวิชาภูมิศาสตร์อาจทำหน้าที่เป็นกรรมการที่ปรึกษาชุมนุม ซึ่งกรรมการชุมนุมอาจจัดเชิญวิทยากรมาให้ความรู้แก่สมาชิก หรือจัดให้มีการอภิปรายถึงปัญหาสำคัญเกี่ยวกับวิชาภูมิศาสตร์บาง แต่ทั้งนี้ผู้บริหารจะต้องให้ความสนใจและให้ความช่วยเหลือแก่ครูสอนวิชาภูมิศาสตร์เป็นอย่างดี เพราะจะทำให้ครูเกิดกำลังใจ และเกิดความกระตือรือร้นที่จะปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้นกว่าเดิม

เกี่ยวกับอุปกรณ์การสอน และแหล่งควหาความรู้เพิ่มเติม เป็นที่น่าสนใจกว่าการสอนวิชาภูมิศาสตร์ของโรงเรียนมัธยมศึกษาของไทย ไฉนจะเป็นโรงเรียนในส่วนกลางตามผลการวิจัยของ จิตรบุญรวม⁸ จารีย์ จิตนุสนธิ⁹ คำรี เกิดเกตุ¹⁰ และปาริชาติ วรณประภา¹¹ หรือโรงเรียนมัธยมศึกษาในส่วนภูมิภาค ดังผลการวิจัยของอมรา มนัสวานิช¹² มีผลการวิจัยตรงกันว่า มีปัญหาค้นอุปกรณ์ไม่พอ ที่มีอยู่ไม่ทันสมัย

⁷Samuel Duncan, The Utilization of Community Resources in the Instructional Program of the Secondary School, Encyclopedia of Educational Research (New York : Macmillan, 1960), p. 1306.

⁸จิตรบุญรวม เหว้าฉนา, เรื่องเดียวกัน.

⁹จารีย์ จิตนุสนธิ, เรื่องเดียวกัน.

¹⁰คำรี เกิดเกตุ, เรื่องเดียวกัน.

¹¹ปาริชาติ วรณประภา, เรื่องเดียวกัน.

¹²อมรา มนัสวานิช, เรื่องเดียวกัน.

ขาดแหล่งคนหาความรู้เพิ่มเติม ที่ว่าครูวิชาคณิตศาสตร์ สไลด์ फिल्म สตรีป ประกอบการสอน
น้อย อาจเป็นเพราะอุปกรณ์เครื่องฉายมีราคาสูง หรืออาจต้องขอยืมจากสถานที่ราชการและ
สถาบันต่างประเทศ ซึ่งเป็นภาระที่ยุ่งยาก เพราะครูผู้สอนวิชาภูมิศาสตร์มีชั่วโมงสอนมากอยู่
แล้ว หัวหน้าหมวดสังคมศึกษา ครูผู้สอนและผู้บริหารควรจะใคร่ร่วมมือกันให้มากขึ้น อาจจัด
ให้มีการแลกเปลี่ยนอุปกรณ์การสอนระหว่างโรงเรียนภายในจังหวัด หรือร่วมมือกันจัดตั้ง
ศูนย์โสตทัศนูปกรณ์ประจำเขตการศึกษาขึ้น สำหรับให้บริการแก่โรงเรียนต่าง ๆ ที่ต้องการ
ภายในเขตการศึกษา

การวัดผล ครูและนักเรียนให้ความเห็นตรงกันว่า วิธีการวัดผลส่วนมากใช้ข้อสอบ
ทั้งแบบปรนัยและอัตนัยรวมกัน ส่วนระยะเวลาการวัดผลโดยมากครูใช้วิธีการให้ทำแบบฝึกหัด
เก็บคะแนนตลอดปี ซึ่งนักเรียนส่วนมากไม่เห็นด้วย นักเรียนต้องการให้มีการวัดผลทุกครั้ง
ที่จบบทเรียน คงจะเนื่องมาจากการวัดผลเมื่อจบบทเรียนหนึ่ง ๆ จะช่วยให้นักเรียนทราบ
ได้ว่า ตนเองมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องนั้น ๆ เพียงใด จะได้รับปรับปรุงแก้ไขการเรียน
ของตนได้ทันทางที่ ฉะนั้น ครูจึงควรที่จะเพิ่มเติมระยะเวลาการวัดผลของตนให้สอดคล้องกับ
ความต้องการของนักเรียน เพื่อจะได้ดูแลสัมฤทธิ์ในการเรียนของนักเรียนในแต่ละบทเรียน
และจะได้ปรับปรุงแก้ไขได้ทันทีเมื่อเกิดปัญหา

ปัญหาสำคัญของการวัดผล คือ การไม่มีการวิเคราะห์ข้อสอบที่ออกไปแล้วว่า ได้
มาตรฐานหรือไม่ เพียงใด ในเรื่องนี้หัวหน้าหมวดสังคมศึกษาและครูผู้สอน ควรจะร่วมมือกัน
วางหลักเกณฑ์การสร้างข้อทดสอบให้ตรงกัน ซึ่งผู้บริหารอาจให้บริการในการวิเคราะห์ข้อสอบ
โดยการมอบหมายให้ครูหมวดวิชาคณิตศาสตร์ช่วยเหลือในการวิเคราะห์ข้อทดสอบดังกล่าว

ขอเสนอแนะของผู้วิจัย

ขอเสนอแนะสำหรับกระทรวงศึกษาธิการ

1. กระทรวงศึกษาธิการควรปรับปรุงหนังสือแบบเรียนวิชาภูมิศาสตร์ให้เหมาะสม
กับความสนใจและความสามารถของนักเรียนในแต่ละระดับชั้น ควรปรับปรุงเนื้อหาให้ทันสมัย
ตลอดจนแบบฝึกหัด คำถาม รูปภาพและแผนที่ประกอบให้ชัดเจน

2. กระทรวงศึกษาธิการ ควรจะเปลี่ยนหนังสืออ่านประกอบภาษาต่างประเทศ เป็นภาษาไทยให้มากขึ้น
3. กระทรวงศึกษาธิการควรปรับปรุงหลักสูตร และเนื้อหาวิชาในหลักสูตรใหม่ โดยแยกเนื้อหาวิชาในแต่ละระดับชั้นให้แยกออกจากกันโดยเด็ดขาด อย่ายำเ้าๆ กัน เพราะจะทำให้เด็กเรียนเกิดความเบื่อหน่าย
4. กระทรวงศึกษาธิการ ควรจัดให้มีการอบรมครูและนิเทศการศึกษาแก่ครูใน คำนต่าง ๆ ทั้งค่านเนื้อหาวิชาการ วิธีสอน การใช้อุปกรณ์ การจัดกิจกรรมและการวัดผล จะได้เป็นประโยชน์แก่ครูในการปรับปรุงการสอนให้ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารโรงเรียน

1. ในการสอน ผู้บริหารควรอำนวยความสะดวกในการจัดหาอุปกรณ์การสอน ต่าง ๆ ตลอดจนการออกหนังสือราชการ เพื่อเชิญบุคคลภายนอกเข้ามาเป็นวิทยากร ควรส่งเสริมการศึกษาออกสถานที่ เพื่อให้เด็กเรียนได้รับประสบการณ์ตรง ซึ่งจะช่วยให้การ เรียนของนักเรียนดีขึ้น
2. ผู้บริหาร ควรจัดครูเขาสอนโดยคำนึงถึง ความรู้และประสบการณ์ของครู และควรลดงานคานชุงการที่ใ้ครูผู้สอนวิชาภูมิศาสตร์ทำ ให้ลดน้อยลง
3. ผู้บริหาร ควรส่งครูเข้ารับการอบรมเพิ่มเติม ทางค่านเนื้อหาวิชาการ วิธีการสอนแนวใหม่ การสร้าง และการใช้อุปกรณ์การสอน เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ครูมี ความรู้ทันสมัยเสมอ
4. ผู้บริหาร ควรร่วมมือกับโรงเรียนอื่น ๆ ที่อยู่ใกล้เคียงกัน ในการแลกเปลี่ยน อุปกรณ์การสอน หรือจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการเรียน การสอนร่วมกัน
5. ผู้บริหาร ควรแก้ปัญหาการขาดแหล่งค้นควหาความรู้ โดยการสนับสนุนการ จัดซื้อหนังสือตำราภูมิศาสตร์ใหม่ ๆ เข้าห้องสมุดบ้าง เพื่อครูและนักเรียนจะได้ใช้ค้นควหา ความรู้เพิ่มเติม

ข้อเสนอแนะสำหรับครูสอนวิชาภูมิศาสตร์

1. ครูควรวางแผนการสอนระยะยาวไว้ตลอดทั้งปี ครูควรจัดตั้งจุดมุ่งหมายของการสอนแต่ละตอนที่แน่นอน จะได้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรม การใช้อุปกรณ์และการวัดผลควย และควรเตรียมการสอนอย่างดีทุกครั้ง

2. วิธีสอน การเรียนเกี่ยวกับเนื้อหาโดยเน้นโน้ตค้นของเรื่องนั้น ๆ เป็นหลัก จะช่วยให้เด็กเรียนมีความเข้าใจหลักเกณฑ์สำคัญ และความต่อเนื่องระหว่างวิชาได้ดีขึ้น และครูควรใช้วิธีสอนที่เร้าความสนใจของนักเรียน โดยหยิบยกปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมมาช่วยกันอภิปรายหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวซึ่งจะช่วยให้เด็กเรียนรู้จักวิธีแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น เช่นปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นพิษที่เกิดจากการทำเหมืองแร่ ปัญหาการประมง เป็นต้น

3. ครูควรปรับปรุงตัวเองให้มีความรู้อย่างกว้างขวาง และพยายามค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมให้ทันเหตุการณ์ปัจจุบันอยู่เสมอ

4. เมื่อครูสอนวิชาภูมิศาสตร์ ได้ตั้งความมุ่งหมายในการสอนแต่ละตอนแล้ว การประเมินผลจะทำให้ทราบได้ว่า จุดมุ่งหมายนั้นสัมฤทธิ์ผลหรือไม่ การประเมินผลนอกจากจะใช้วิธีการสอบแล้ว อาจใช้วิธีการประกวดสิ่งประดิษฐ์เกี่ยวกับอุปกรณ์การสอนหรือเนื้อหาวิชา จัคนิทรรศการ แข่งขันตอบปัญหา เป็นต้น สิ่งเหล่านี้อาจเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้เด็กเรียนสนใจและกระตือรือร้นในการเรียนวิชาภูมิศาสตร์เพิ่มขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาและวิจัยเปรียบเทียบผลของวิธีสอนภูมิศาสตร์ในแบบต่าง ๆ กัน
  2. อุปกรณ์การสอนวิชาภูมิศาสตร์เป็นสิ่งจำเป็นมากในการสอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งแผนที่และลูกโลก ตลอดจนอุปกรณ์อย่างอื่น ๆ ทำให้เกิดปัญหาการใช้อุปกรณ์ให้สัมพันธ์กับเนื้อหาที่จะสอน จึงควรมีการวิจัยเรื่อง ปัญหาการใช้อุปกรณ์การสอนวิชาภูมิศาสตร์ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อจะได้ทราบปัญหาและได้แนวทางในการเสนอแนะการแก้ไขปัญหาซึ่งจะเป็นผลให้การเรียนการสอนวิชาภูมิศาสตร์ดีขึ้น
  3. ควรใช้เวลาศึกษานานพอสมควร หากผู้วิจัยจะเข้าไปร่วมอยู่ในกลุ่มประชากร
- ไคยยิ่งดี